

HARGITAVÁRALJA

Az erdélyiek tudományos, szépirodalmi és társadalmi folyóirala

Főszerkesztő: 1615 csíkszentgyörgyi JÓSA JÁNOS

Bagolykőről

Itt fenn: csenevész fűrajok,
sugaraktól mosott mohák.

Ott lenn: szélben sóhajtozó
fűben lép a turistaláb.

Itt fenn: küzködik a bokor,
bogyóját nem nyitja soha,
Ott lenn: csupa égő gyümölcs
a fenyők alja: áfonya.

Ide csak medve téved és
lassú léptekkel lekocog.
Lenn juhokat terelnek az
óriástestű pásztorok.

De: — ájtatos mohák között,
ha tekinteted elkutat,
szikrás virágokat találsz:
harmatozott gyopárokat.

S messzeségből kígyószerű
futó vonalkák intenek:
a faluk, erdélyi faluk
fűstszalaggal köszöntenek.

Ott lenn: virágzó mezők,
füvecskék, sötét szakadék.
Fenn: Erdély sok harangja szól
s hajfürteidbe tép az ég.

HOLLÓ ERNŐ

Bohók...

Két gyönyörű hímes lepke
Lecsapódott az útfestésre,
Sáros leti mindkettő szárnya.
Lelohadt a lepkék vágya.

Kis pillangó máskor ügyelj,
Ha leszállsz, hogy milyen a hely.
Boldogságnak nagy az ára,
Eltapos a ló patája.

Kuszkóné Tokaji Nagy Irma

Szerkesztői üzenetek

Dr. B. András, Budapest. Lapunk iránti meleg érdeklődését hálásan köszönjük. Szívélyes üdvözetünket tolmácsolva kérjük, hogy értékes írásaival is felkeresni sziveskedjék.

H. Ernő, Sepsiszentgyörgy. A szíves értesítést és a B. M.-féle iratokat megkésve vettük kézhez. Eddig távollétünk miatt nem foglalkozhattunk a jelzett ügyvel. Szerettük volna, ha közleményünk soráról értesítést kaphattunk volna. Levélben hővebben. Üdvözetünket küldjük.

Sz. Sz. Péter, Békafalva. Reméljük, hogy két hetenként rendszeresen kapja a lapot. A levélben kért adatokat és értékes gazdag élettapasztalatai forrásából való más közleményeit is várva, igaz nagyrabecsléssel üdvözzöljük.

Gr. M. Á-né, Zabolca. Nagyon sajnáltuk, hogy nem sikerült a találkozás. B. M. bár közelben van, de kölcsönös elfoglaltság miatt vele is csak levélben értekezhattünk. Amit lehet, a nyáron kipótoltunk. Szív. üdvözet!

E. M.-né S. Rezi. Örömmel közöljük, hogy egyik neves székely költőnk az Ön önéletrajzát e szavakkal jellemezte: »Olván mintha Beethoven hattyúdala volna«. Szív. üdv.

A kéziratokat vissza nem adjuk.
Csak válaszbélyeggel és címzett borítékkal ellátott levelekre
válaszolunk.

Előfizetések csekkszámlánk számával [43.002] ellátott bíncó csekk-lapon is beküldhetők.

Központi szerkesztőség és kiadóhivatal: Szeged, Csemegi-u. 4. sz.

Telefon: 21-06.

Budapesti szerkesztőség:
X., Stróbl Alajos-u. 7. fszt. 445.

Telefon: 1-44-8-33.

Szerkesztő:

Ádám Éva.

Előfizetések és egyéb anyagi küldemények Szegedre, szellemiek a budapesti és a szegedi szerkesztőséghez egyaránt küldhetők.

Csekklapunk száma: 43.002.

Lapunk amerikai területen megrendelhető amerikai szerkesztőirodánkban.

Címe: Stephen De Loscnczy C. E.
mérnöki irodája 1454. 3 rd. Avenue
82 & 83 Sts. New-York. USA.

A szerkesztőség tagjai:

Sándor Erzsí (Budapest.)

Sz. Solymos Bea (Budapest.)

Dr. vitéz Bodor Aladár (Budapest)

Dr. Filó János (Budapest.)

Gáspár Jenő (Budapest.)

Holló Ernő (Sepsiszentgyörgy.)

Dr. v. Kolosváry Borcsa Mihály
(Budapest.)

Xantus Elek (Gyömrő.)

Előfizetési díj Magyarországon:

Egész évre	—	—	—	—	10.— P
Félévre	—	—	—	—	5.50 P
Negyedévre	—	—	—	—	3.— P
Számonkint	—	—	—	—	0.60 P

Európában:

Egész évre — — — 10 sv. frank.
Európán kívül: 3 dollár.

Szegedi Új Nemzedék R. T. nyomása. Nyomdáért felel: Szigeti Jenő.

Felelős szerk. és kiadó lapfajlagdonos: Ifjú csíkszentgyörgyi Jósza János.

HARGITAVÁRALJA

Az erdélyiek tudományos, szépirodalmi és társadalmi folyóirata. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én

Főszerkesztő: lófő csikszentgyörgyi JÓSA JÁNOS

Gondolatok Kállay Miklós miniszterelnök székelyföldi útjáról

Írta: dr. primor csikszentsimoni Endes Miklós.

Az egységes magyar lélek ünnepe zajlott le a Székelyföldön. Az egységes magyar lélek nem ismer különbséget magyar és magyar között, amint minden magyarnak egymással versenyezve kell küzdenie a magyar lélek diadaláért.

A magyar lélek legsajátképibb vonása a szabadságszeretet, a mások jogainak tiszteletben tartása, ebben nyilatkozik meg a szentistváni gondolat s ennek új megtestesülése a szegedi eszme.

A legegyszerűbb székely ember úr, — király, — volt mindig a maga portáján, e tekintetben Székelyföldön meg volt az egyenjogúság. Minden székelynek tehetségéhez mérten kellett a hazáját szolgálnia. A nagyobb vagyoni súlyosabb szolgáltatásra kötelezett; a nagyobb mérvű köteleességteljesítésen alapult a társadalmi elkülönözöttség. A székely köznép kívánsága az volt, hogy a székely főemberek és lófők vezessék a hadba, ezek igazgassák, szolgáltassanak neki igazságot. A főemberek legyenek hadvezérek, követek, tanácsadók, de szabadságszereténél fogva nem tűrte az elnyomást, az igazságtalanságot. Sohasem irtózott a munkától, a kívánsága az volt, hogy ő maga határozzon a felett, hogy kinek lép szolgálatába. Abban a tekintetben, hogy ki és mikor menjen az arány szemmeltartásával háborúba, alkotmánya szerint a főemberek döntésében megnyugodtak.

Lelkéből beszélt a miniszterelnök, amidőn a Székelyföldön az egységet a haza szolgálata körül az alföldivel, a dunántúllal, a felföldivel, a délvídekkel való versenyt hangsúlyozta.

A jövő programja volt a miniszterelnök ama iránymutatása, amely a gyermekáldást szerető, szapora székely népnek, illetve annak a részének, amelyet a Székelyföld már eltartani nem tud, Erdély északi részeit, s a Királyhágón inneni terület keleti részét jelölte meg; a teljes összekapcsolást az Alföld magyar népével ellentétben Bucurestivel, s a nagyvilággal. Ezáltal egységes lesz minden magyar szíve dobbanása. Saját földjén boldog lesz a székely, eltűnik a Székelyföld s az ország szíve között levő távolság, részesül a kultúra, a civilizáció, a fejlődött földművelés, ipar és kereskedelem áldásaiban. A tudományos pálya minden arra hivatott tehetséges székely ifjú által elér-

hető lesz, ebben a szegénység többé nem lesz akadály. A székely önkezelével vívja meg és védi határait. Ez lesz egy jövőendő ezredév záloga.

Az országban megvan az állambőben való rendíthetetlen bizalom, a népnek saját erejébe vetett hite, a nem magyarok tiszteletbentartása egyéniségük, kultúrájuk, népi mivoltuk megőrzésére. Ezzel szemben csak az a kívánság, hogy tiszteljék a magyar lelket s őrizték meg a magyar hazához való hűséget.

A múltban nagy volt Magyarország, amikor ezek érvényesültek. Ennek a nagyságnak a bevezetője Kállay Miklós miniszterelnök székelyföldi látogatása.

Ezeröttszáz éves nap süt újra a székely bércek felett

Nagy volt hajdan a székely. A világ legharciasabb, leghősibb, legkatonásabb nemzete. Számuk, földjük az idők súlyos viszontagságaiban erősen megapadott. Így elmélkedett 1533-ban a krónikairó András Mátyás.

Árpád népével egy évezreddel ezelőtt kötött katonai frigykötésben megerősödött székely nemzet azonban az idők sok százados viszontagságai közt számban, földben újra meg újra megapadott. A mindinkább összehúzó és elszegényedő keményvágású, dacoló székely népet azonban megapadása ellenére sem törte szét az idők csapása és vérzivatarai: a jövőendőbe vetett töretetlen reménységgel, akarattal és küzdő küzdelemmel állta sziklás heijét, ősi várát, türelemmel várva Attila országának fölemelkedését, a világ legharciasabb, leghősibb, legkatonásabb nemzetének cselekvési szabadságát, az ezeröttszáz éve lenyugodott székely Napdiadalmas fölkeltét.

Es ime itt van. Az ezeröttszáz éves Nap újra süt a székely bércek felett. Elbúkóban, eltűnőben van a magyar földet, a magyar lelket kiégető, elsorvasztó idegen, bűnös szabadkőműves világ pokla, amely fokozatosan fogyasztotta az ősi magyar föld életlehetőségeit, amely összezavarni igyekezett mindent, nyelvet, népet, hagyományt és történelmet, amely kizsákmányolta lelkünket és testünket, amely csak a vándorbotot hagyta meg nekünk, megszabva az útírányt is Amerika és Bukarest felé.

De »amint volt erőnk visszaszerezni a székelyföldet, — mondta Kállay Miklós miniszterelnök a székelyföldi útja alkalmából, — úgy minden időközön át meg is fogjuk védeni!« A nemzeti önbizalom és öntudat hatalmas megnyilatkozása ez. Többé nem ismétlődhetik meg sem 1919, sem Trianon, de Mohács sem, ... ha egymás felismerésével, egymás segítségével és megértésével ápoljuk és megőrizzuk azt a szent egységet, amit össze tudott törni 22 évre a szabadkőműves kalapács.

Nem lesz soha többé ebben az országban más csak magyar gondolat, csak magyar hatalom, csak magyar munka s tegyük hozzá: csak magyar élet és magyar jutalom.

»A legjobb magyar ne lehessen a legszegényebb, ellenkezőleg a legjobb magyar legyen a legmódosabb« — mondotta a miniszterelnök Székelyudvarhelyen. E lakonikus tömörségű gondolatban rákódik össze Nagymagyarország jövődő történelmének, életének, boldogságának gránitszilárd talapzata.

Nemcsak Udvarhely vármegyét, — mint Székelyudvarhely alispánja mondotta, — hanem az egész Székelyföldet a legmagyarabb, de legszegényebb nép lakja.

Ez a legszegényebb, de legmagyarabb nép lesz tehát a legmódosabb. Ami azt jelenti, hogy az átkozott liberális-szabaddkőműves rendszer, amely a haza legmagyarabb részét döntötte a legnagyobb szegénységbe, végleg megszűnik, nyom nélkül el fog tűnni az örök megsemmisülésben és helyébe lép változhatatlanul a székely-magyar testvéri együttélés gazdag boldogsága, növekvő megelégedettsége és az összetartozandóság tudatában s a fajvédelem gondolatában kiépített nemzeti egység állama, amelyről lapunk hasábjain is annyit álmodoztunk.

A Székelyföld évszázados elhagyatottsága és elhanyagoltsága, sivár életküzdeme után ime a diadalmas megértés-segítség kézfogásában rajzolódt fel a székelység égboltozatára az ezeréves mulasztás gyors jóvátételének Napja, amelynek égboltozaton maradását az ősi föld minden négyzetcentiméterjének visszaszerzése, a visszavándorlás a magtisztult magyar Kánaánba, a Kárpátok medencéjének magyar néppel való kitöltése, Erdélynek székelységgel való benépesítése az ősi tiszta hún-székely Bihar és Hunyad vármegyék felé, az új erdélyi unió, az ősi harci, katona-erényű hatalmas állandó honvédség kifejlesztése adja meg és biztosítja az elkövetkezendő évezredekre, hogy ennek biztos védelme alatt meginduljon a magasra szárnyaló, gyorsütemű munka a Székelyföld iparosítása, műutak és vasutak kiterjesztése, a természetadta kincsek kitermelése és hasznosítása, forgalom élettereinek megnyitása és a több ezer éves csodás kulturánk kifejlesztése érdekében.

Ez az igazi honfoglaló munka. Megteremteni mindent, amit elrabolt, eltékozolt, elpusztított az idegen és bűnös szabaddkőműves rendszer. Ezt a hatalmas munkát indította meg Kállay Miklós, az új Nagymagyarország miniszterelnöke, amikor székelyföldi útjával az örök magyar nemzeti egységben új, szebb és örök frigykötéssel az ország szívébe kapcsolta az elárvult Véget, amikor közvetlen közelségbe hozta Hungária büszke, hős magyarjait Siculia kemény, dacos, kitartó székelyeivel. A számban és földjében erősen megapadott székelységre jelentősegteljes reménysugárzatot áraszt a Székelyföld égboltozatáról az ezerötyszáz éve kelő székely Nap, hogy földjeit, kincseit visszaadja az ősfoglalóknak, számukat pedig megsza porítsa Nagyhungária örök jövődőjének diadalmas örömére.

lőfő csíkszentgyörgyi Jósa János

A székely mese

Honnan az emberek örök mese-vágya? A gyermeknél a lélek kibontakozása ez, öntudatlan kitárulása a mifhosz, a csoda felé, amely régen az emberiség ősi gyermekkorát is vigasztalta. Ezért volt lelkileg romboló a XIX. század, a racionális kor tévedése, mikor el akarta venni a gyermektől a mesét, mert a valóság meghamisítására tanít. A gyermeki léleknek és képzeletének ez a megrablása felnőtt korára is kihatott volna; nem is sikerült ezt a szerencsétlen nevelési gondolatot megvelősitani, a gyermek ébredő, kutató szelleme, képzelet gazdagsága is ellene szegült.

De a felnőtt lelke is keresheti a vigasztaló csodát és el is fogadja jó és rossz értelemben. Itt találhatjuk meg a rémregények, a kalandos történetek, a régi lovag-regények rossz másolatai elterjedésének okát. A műveletlen, vagy elrontott lélek keresi benne a mese távolságát, a nem létező, vagy rejtett és sejtett világot. Nagy írók mindig is érezték sejtelmesen ezt a mifikus, ezt a csak vágyakban élő valóságot, de ők művészetté változtatták át részünkre. Csak a legnagyobb neveket kell megemlíteni: Shakespeare, Goethe, Petőfi, Arany, vagy az örök mesemondó Jókai nevét, akik mind merítettek ebből a csoda-forrásból. »Az emberiség örök nosztalgiája« szólal meg bennünk az elvarázsolt és költőibb valóság iránt, — mint ahogy egy írónk mondja.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a nép gyermekkedélye és mégis teremtő képzelete a maga lelkéből alkotja meg azt a művészi formát, amely meseváró faji-lelkének legjobban megfelel; ezért olyan jellemző minden népre a saját mesekincs. Képzeletének legkifejezőbb művészi megvalósulása ez, mint ahogy a dal az érzelmeinek, a ballada tragikus életérzésének megnyilvánulása. Ami közös a népek lelkében, azt az egyes népmesék vándorlása közös kincssé teszi, ami különleges benne, azt a közös mesék változtatásában éli ki, de főleg saját meseteremtő képzelete, meséinek külön hangja árulja el.

Azt hiszem a székely mese főleg a játékos képzelet színesége által különbözik még a többi magyar mesétől is, habár a játékos tréfától az ősi babonák borzongásáig, a tündérvilág rejtelmességéig a székely mesében is átrepül a képzelet. Jellemzősége legfeltűnőbb ott, ahol tudatos művészet segít kiemelni a fajta játékos képzeletének vonásait. Olyan erő ez, hogy még ott is átüt, ahol a mese még nem nyílt meg, ahol még a népies hangok, szavak burkában szunnyad.

Nem érezzük-e a Tamási Ábeljének rengetegében, hogy az erdő, a fák, az állatok szinte megszólalnak? Hogy a valóságos események mögött ott rejlik a valóságon túli, a csoda? Ezt a művészi beteljesülést a Jégtörő Mátyás és folytatása hozta meg. Milyen ismerősök és mégis milyen megborzongatóan újak benne a boszorkány vagy a lidérc, az állatok megszólaltatása és emberi megértése, a gonosznak és a jónak küzdelme, amely a szellem diadalával vég-

zódik. Ime a mese, annak a szellemnek a szolgálatában, aki a csillagok fiának lelkévé lesz, hogy a harcot tovább folytassa emberi formában. Ennek a fiúnak a lelke a mese útján nőtt fel s így a csoda kettőssé válik: a mesével születik meg a gyermeki lélek és ez a lélek tovább hordja a mesét, újtávlatoakat nyitva a titokzatos, rejtelmes világra. A valóság mögött megnyíló titokzatos lét a mese játékos kedvű hangjában olyan eredetiséggel szövik elénk, ahogy a Székelyföld mély televényéből nőtt ki, de új művészi kifejezést nyert. Olyan eredeti ez a mesehang, mintha a játékos szavakban a székely léleknek sajátos visszahatását éreznénk életének nehézségeire.

Míg egy nemzetnek ilyen tisztán tükröző mesemondói vannak, addig a mesét öleljük szeretettel magunkhoz és adjuk vissza a népnek, amit a nép ajándékából kaptunk. A sivár vásári könyvek helyett vigyük közéjük népi lelkének művészetté váltott gyermekét.

Ritoók Emma

Székelyföldi fürdők

Irta: Dr. Ábrahám Ambrus egyetemi ny. r. tanár.

(Folytatás.)

Szászrégen felől kiindulólág Maros-Torda megyében világ-hírű gyógyhely és híres fürdőtelep **Szováta**. A székely **Sóvidéknek** legismertebb, leglátogatottabb, legkultúráltabb és legszebb telepe, egészen közel ahhoz a helyhez, ahol a Szováta-patak a Kiskükülőbe szakad. Fő látványossága és természeti csodája a Medve-tó. Helyén nem is olyan régen kaszálók voltak. 1878-ban történt, hogy a réten átfutó sós patak, mivel útjába omladék került, feldugult s az egykor buja rét helyén nagy tó keletkezett. A nép elmaradt a tájról s az eset is lassan a feledésbe ment. Csak a kilencvenes években vette észre az egyik föld-birtokos, hogy a tó vize meleg. Az ő elbeszélése nyomán derült ki, hogy a Medve-tó valóságos természeti csoda. Mint Hankó Vilmos írja: »csoda, mint látvány, csoda, mint tünemény. Egy nyolc kat. hold területű pompás tó; vize kék, mint az égboltozat, tiszta és átlátszó«. Tó, melynek vize a felszínen hideg, lejjebb azonban meleg s egy méteren alul annyira forró, hogy az ember lábát valósággal égeti.

Mikor a csodálatos jelenséget észrevették, először arra gondoltak, hogy a vízbe alulról meleg források törnek, azonban később a vizsgálatok kiderítették, hogy a víz, amely 1.30 méter mélységben eléri a 65 C^o-ot, lejjebb ismét hideg. Voltak olyanok is, akik vegyi bomlásokkal próbálták magyarázni a szokatlan jelenséget, míg aztán 1902-ben Kalecsinszky Sándor, a budapesti Földtani Intézet vegyész-e állapította meg, hogy a víz melegét a naptól kapja. A sós víz ugyanis összegyűjti a nap melegét s mint hő-akkumulátor raktározza. Kalecsinszky ezt a magyarázatot később kísérletekkel is igazolta.

Ezzel a felfedezéssel a Medve-tó s vele együtt Szováta világhírű fürdőhellyé változott. A fürdőtelep fejlődését nagyban

elősegítette az is, hogy körülötte gyönyörű lomberdőségek vannak. A csudálatos természeti koszorúból, mint hatalmas világító-tornyok emelkednek ki a kopasz sósziklák. A Medve-tó mellett a Mogyorósi-tó s a Fekete-tó hideg vize is nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a fürdőző közönség a sós vizet üdítő és gyógy-célra minden formában és gazdag változatosságban kedve szerint használhassa. Különösen a nem uszók élvezik a sóstavakat, mert ezekben minden uszómunka nélkül a felszínen maradhatnak, vagy pedig, mint Szent Péter madara a 10—12 méteres mélység felett szabadon sétálhatnak.

A tavak környékén szebbnél-szebb villák épültek, ahol a fürdőzők megtaálalnak mindent, amit megkíván a pihenés s a nyári kényelem. De a környék is elragadó, gyönyörű lomberdőkben, szép kirándulóhelyekben is felette bővelkedik. Különösen szépek azok az utak, amelyek Mezőhavas felé a Hargitára vezetnek. Ezen sok szépséghez járulnak a nem messze fekvő Parajd sósziklái s maga az egész érdekes és világviszonylatban szinte magánosan álló Sóvidék. De Szováta nem csak csodálatos természeti tünemény és nem csak klimatikus gyógyhely, hanem sósvize miatt valóságos gyógyhely. Hogy ez így van, azt igazolják a régi orvosi tapasztalatok, de megállapította a tudomány is, mely szerint a sósvizeknek nagy a rádium-tartalma s ezért úgy ivás, mint fürdés formájában felette jó hatással vannak. A sósvizeket ivásra hígabb, fürdésre töményebb koncentrációban javasolja az orvostudomány. Hogy a sóoldatoknak s általában a sóknak az életre milyen fontos befolyásuk van, azt fiziologiai kísérletekkel könnyen lehet igazolni. Ha mi egy darab élő izmot, vagy túlélő szívet cukoroldatba teszünk, mozgását és ingerreakcióját hamarosan beszünteti. Ha azonban az izomdarabot, vagy a szívet sóoldatba tesszük, a mozgás újra megindul. Ezért van az, hogy a sósvíz a szervezetbe kerülve a funkciókat erősen befolyásolja. Különösen jó hatása van gyomorsavtúltengés okozta gyomor- és bélhurut esetében és igen jó arra is, hogy a hurutos nyálkahártya vitalitását a légutakban emelje. De jó gyógyszer a konyhasó fürdő alakjában is, mert fokozza a szervezetnek a tuberkolózissal szemben való ellenálló képességét. Ezenkívül igen jó hatásának bizonyult idült női gyulladásos betegségeknek a kezelésében is. Továbbá, mint éppen a szováta orvosi tapasztalatok igazolták, igen jól hat köszvény, csúsz, reuma, ischiás, ízületi bajok, vérszegénység, izzadmányok, skrofula stb. eseteiben is.

Visszatérve a Maros mellé, első állomásunk **Maroshévíz**. Forrásai 26° C langyos szénsavas források a Maros balpartján. Ezek közül az egyik, amely kis magasságban egészen közel fekszik a Maroshoz, az Urmánczy család tulajdonában lévő Bánffy-fürdő. Bár a telep még erősen régi és berendezése felette egyszerű, a vize rendkívül kellemes s mivel kis mennyiségben szénsavat is tartalmaz, minden szénsav javallta esetben, mint langyos fürdő kitűnő hatású. Közvetlen a fürdő mellett szép szálloda épült, benne kitűnő az ellátás s az egészet színes, illatos koszorúba fűzi az elragadó környék.

A maroshévízi állomástól autóbuszon lehet eljutni **Borszékre**. Az út csodás tájakon, merészen kanyargó szerpentineken visz be Kerekszékre a fürdő-telepre, ahol a szénsavas források fakadnak. A telep átlagos magassága, mint Bányai adataiból tudjuk 880 méter, de vannak részletei, melyek az 1000 métert is elérik. Az egész telep hatalmas fenyőerdőbe ágyazódik, melynek színe és illata balzsamként hat a nyári kánikulából érkező vendégre. A források közül mint legerősebbet, ma a Főkút vizét palackozzák. Ez a víz, amely egész világszerte, mint borszéki-víz ismeretes; már egy évszázaddal ezelőtt híressé tette Borszéket s vele Csíkot. Valamikor gyergyói kóboros szekeresek, a borvizesek egészen Bécsig elvitték a borszéki vizet. Mikor annakidején Pesten a földrajzból alapvizsgálatot tettem, s az öreg Erődy bácsinak Borszékről feleltem, a többek között ezeket mondtam: Borszék olyan híres, hogy mint az egyik székely ember mondta, a vizét még a másvilágra is szállítják. Az öreg Erődy megijedt, s azt mondá nekem: No no, oda talán mégsem. — Másvilág alatt a székely ember Amerikát értette, — nyugtattam meg a jó öreget.

Csodálatos szép fekvése, subalpin klímája s a nagy világ zajától való szinte tökéletes elzártsága elsőrendű üdülővé és pihenővé avatja Borszéket. De nemcsak üdülő, hanem kiváló gyógyhely ez az elragadó tájék, amely azt hiszem Marienbaddal, Franzensbaddal s más hasonló jóhangzású fürdőkkel is felveszi és állja a versenyt. Dús szénsavtartalmú vizét nemcsak ivókúrának, hanem fürdőnek is használják úgy melegen, mint hidegen. Van gyógyvizapja is, amely a reumatikus betegségek kezelésére haszonnal alkalmazható.

A fürdőt, melynek élete kb. 200 esztendőre nyúlik vissza, pásztorok fedezték fel, akik az errefelé vadászgató embereknek kínálgatták az üdítő vizet. Ma már világhírű Borszék-fürdő s vizének nagy kötött szénsav tartalma miatt elsőrendű gyógyhely. Ha mégis van valami hátránya, ez az, hogy kissé távol esik a vasúti forgalomtól s a mostoha viszonyok miatt még nincs kellőleg modernizálva, de ami késik nem múlik. Ha a székely körvasutat sikerül bekötni rendes nyomtávú vasútvonalunkba, akkor már nincs nagyobb közlekedési nehézség, azt pedig, amit a modernizálás esetleg megkíván, a fürdő látogatottságának emelkedésével nem lesz nehéz hamarosan pótolni. Borszék vize, mint különösen nagy kötött szénsavtartalmú víz fürdőkúrákra erősen javasolt. Benne, mint általában a szénsavas vízben széndioxid hőlyagocskák lepik be a fürdőző testét. A bőr kipirul s a pirosszínű bőrt éles vonal határolja el a szénsavas vízzel nem érintkező fehéren maradt bőrterület felé. Hogy a pirosságot mi okozza, nehéz volna megmondani, de hogy mikép jön létre, azt világosan tudjuk. Más oka nem lehet, mint az, hogy az írha felületen rétegében lévő hajszáledények kitágulnak. De hogy ezt a bőrön áthatoló kis mennyiségű szénsav centrális hatásával lehet-e magyarázni, vagy pedig a bőr érzőidegvégtesteit ért hatások reflexogén eredménye-e; avagy a szénsav helyi szimpatikus hatása folytán áll-e elő a nagymérvű vazodiláció, azt — egyelőre ma még eldönteni nem tud-

juk. Annyi azonban egészen kétségtelen, hogy a szénsavas fürdők és ezek között elsősorban a kötött szénsavat tartalmazó természetes fürdők, mint Benczur Gyula is mondja, kitűnő hatásúak. És az is kétségtelen, hogy a mesterséges szénsavas fürdők fölött áll a természetes szénsavas fürdő, mert az utóbbiban a széteső szénsav-hólyagocskák mindig újakkal pótlódnak. A hatás, amelyet a szénsavas fürdők az emberi szervezetre gyakorolnak általában vagy bőrhatás, vagy a bőrön keresztül felvett kis mennyiségű szénsav hatása, vagy pedig a fürdővíz felett lévő szénsavból beszívott szénsav hatása. Az elsőnek az eredménye az, hogy a felületés hajszáledények kitágulása következtében a vér lehül, amiért a szénsavas fürdő lázcsökkentőleg hat. A másik kettő azt eredményezi, hogy a szénsavnak a nyultagyi légzőközpontra gyakorolt hatása következtében a légzés mélyebbé és gyorsabbá válik. A három hatás együttes eredményeképpen a szénsavas fürdők serkentőleg hatnak a véredényekre s ezeken keresztül magára a szívre. Az a hatás azonban, amelyet a szénsav a szívre gyakorol kettős lehet. Ez az oka annak, hogy az egyik orvos szívnyugtatónak, a másik szív-tornának rendeli és nevezi a szénsavas fürdőt. Pedig ez a két élettani folyamat szorosan egymáshoz kapcsolódik. Akkor ugyanis, amikor kezdetét veszi a fürdő, a véredények, elsősorban pedig a hajszáledények kitágulnak, tehát a szív munkája csakugyan könnyebb lesz, hiszen esik a vérnyomás, azonban a tartós vazodilatációnak természetsszerűleg a pulzusszám emelkedése és a szívizomzat fokozottabb működése, tehát szívtorna lesz a vége. Erről bárki könnyen meggyőződhetik, különösen akkor, ha kisebb-mérvű myokardiális léziója vagy esetleg myodegenerációja van, mert ebben az esetben már a 10 perc végén jelentkezik a fokozott pulzusszám s ezzel együtt az a szívtünet, amit közönségesen szívdobogásnak szoktunk nevezni. Az egész szívhatást tehát úgy lehet jellemezni, hogy a rövid szénsavas fürdő, amely 8—10 percre terjed, szívkimélő, viszont a hosszabb, amely 10 perctől 20 percig tarthat szívgyakorló hatású. Mindezeknek a fiziológiai jelenségeknek a tekintetbe vételével a szénsavas fürdők közül itt nálunk ma elsősorban csakugyan a székelyföldi borvíz-fürdők jöhetnek számításba. Ezeket javallják szívizom-gyöngöség, myodegeneráció cordis, adipositas cordis, kisebb fokú arteriosclerosis, hypertonia, hypotonia, érgörcs, tüdőtágulat, neuropathia, hyperthyreosis, idült nephritis, a női nemi szervek hypofunkciója, klymaxos panaszok és tabesztes ataxia esetében, amint ezt Benczurnak legújabban megjelent balneológiájában is olvassuk.

Ha a Maros mentén felfelé tovább haladunk legszebb üdültelepünkhöz, a **Gyilkos-tóhoz** érünk. A Gyilkos-tó kimondottan klimatikus gyógyhely, fürdőzésre, strandolásra kevésbé alkalmas. Magának a tónak egyik szélében szoktak ugyan fürödni, ez azonban nézetem szerint túl nagy merészségre és megfontolatlanságra vall, mivel a tó vize még a legforróbb nyári napokon is hideg, másrészt pedig a vízből sok helyen még kiálló, főleg pedig az ottlévő, de ki nem álló fatörzsek, az úszókra nézve végzetes veszedelemel járhatnak. Hideg az a strandfürdő is, amelyet

egyik székely atyafi a telep közepén a tóból kifolyó Nagybékás-patak partján újabban létesített.

A Gyilkos-tó utolsó vasútállomása Gyergyószentmiklós. Kies fekvésű városka, 800 m. magasan a tenger színe felett. Innen a vonatok menetrendje szerint autóbuszjárat vezet a várostól 26 km-re fekvő Gyilkos-tóhoz s a természeti csodáknak egészen a végéhez, a Békás szoroshoz. Maga az út elragadó. Egy ideig síma, a Békény partján halad egészen a Pongrác-tető aljáig, majd gyönyörű serpentinekben kigyózik fel az 1207 méter magas Pongrác-hegy oldalán. Az út mentén közvetlenül lomblevelű fák, a hegyoldalon illatos, virágos havasi rétek, távolabb fenyőerdők integének az autón vagy kocsin lassan haladó utas felé. A Pongrác-tetőről nagyobb serpentinekben meredeken szalad le az út, majd hamarosan eléri a Vereskő-patakot és mellészegődve vezet a Gyilkos-tó mellé, melyet a Nagy Czohárd, a Kicsi Czohárd s a Gyilkos-havas hatalmas sziklafalakkal három oldalról majdnem körülkarol. A tó, amelyet valamikor Veres-tónak hívtak, 1938-ban mult el száz esztendő. 1838-ban, vagy más adat szerint egy évvel előbb csúszott le a Gyilkos-havas szikla oldala s elzárta a Nagy Békás-patakot. A patak mentén, ahol azelőtt gyönyörű szál-erdő volt, tó keletkezett, melyből csak akkor lépett ki ismét a Nagy Békás vize, mikor a törmelék szintjét elérte. A fenyőerdő ott maradt a vízben. A sudár fenyők koronáját letörte a vihar s megette az idő. A törzsek ma is ott vannak a vízben s hirdetik a természet életét, amely a föld kérge alól előmossa a sziklát s mélybe taszítja a büszkélkedő ormot.

A tó neve, mint mondtuk, Veres-tó volt. A Gyilkos nevet először Orbán Balázs használta 1861-ben. Honnan ered, nem tudjuk. A néphagyomány szerint, valamikor fával megrakott szának mentek át a tó jegén, mire az beszakadt s az erdőlők mind ott pusztultak. Mások szerint a leomló hegyfok alatti réten kasár volt s a réten pásztorok juhokat legeltettek, kiket a leomló hegy maga alá nyomott. A tó hossza Bányai adatai szerint 1350 m, legnagyobb szélessége 650 m, tengerfeletti magassága 995 m. A hegyek közül, amelyek körülveszik, a Gyilkos 1412 m, a Nagy Czohárd 1504 m magas. A tó körül, illetőleg mellette elhaladó országút mellett, különösen pedig a tóból kifolyó Nagybékás patak két oldalán ma már gyönyörű villák sorakoznak. A tulajdonosok többnyire székelyek, akik ide építkeztek s így biztosították maguknak a mindennapi kenyeret, mikor az oláh uralom minden állami hivatalból kizárta.

Kiránduló helyei változatosságban, valamint szépségben páratlanok, az a vadregényes szoros pedig, amelyen a Nagybékás patak halad végig, a Gyilkos-tó környékét a világ legszebb, legelragadóbb, legfélelmetesebb és legmegdöbbentőbb helyévé varázsolja. Sok helyen jártam életemben, de még csak a Vezuv kráterében közvetlenül a tüzesen kiömlő lávatömeg láttára fogott el az az érzés, amit a Békás-szorosban éreztem.

Körülbelül 2 óráhosszat tartott az út, míg Dr. Csíky János barátommal végig mentünk rajta s a 2 óra alatt alig szól-

tunk egymáshoz egy szót is. A kép, amely a szem elétárul, valóságosan megsemmisítőleg hat a gondolkodó emberre. Valami kimondhatatlan szerénységgel és ritkán érzett melegséggel tölti meg a látottak hatása alatt hevesebben kapáló emberi szívet. Sohasem éreztem, hogy ilyen semmi az ember, mondotta egy barátom, mikor visszatért a szorosból. Valóban itt érzí az ember, hogy porszem, melyet szárnyra vesz a szél s magával ragad a szakadó zápor.

Maga az egész vidék annyira elragadó, annyi erő, annyi szín, annyi íz összpontosul benne csodálatos harmóniában, hogy egy cseppet sem lepett meg, mikor egyik külföldi nyaralóhelyeken is sokat forgolódtott imerősöm azt mondta a tavaly, hogy szebb, mint a Tátra, szebb, mint Svájc, szebb, mint St. Moric, mert valloim én is, hogy a Gyilkos-tó és környéke a természeti szépségeknek csúcsa és teljessége. De ez még nem minden. A Gyilkos-tó nemcsak üdülőhely, hanem kimondott gyógyhely. Említett barátom, dr. Csiky János, a gyergyószentmiklósi állami közkórház főorvosa évek hosszú során keresztül figyelte a klimatikus gyógyhatást s a leghatározottabban vallja azt a felfogást, hogy a Gyilkos-tó a bazedowosok Mekkája. Minden pajzsmirigy-túltengésből eredő zavar a Gyilkos-tó mellett megfelelő idő alatt a legpompásabban javul. Hogy ez így van, ezt magam is észleltem tavaly, egy, már régen Bazedow-kórban szenvedő betegen, aki ott tartózkodása idején magát a legjobban érezte.

A Gyilkos-tótól visszatérve, a Maros mentén felfelé Marosfőhöz érünk. **Marosfő** a felcsíki és a Gyergyói Medence határán ujonnan létesült, bájos, kies nyaralótelep. Van vasútállomása, az állomás körül sok szép modern villája, van ásványvízforrása s mindezekhez nagykiterjedésű, csendes erdős környéke, amely a legszebb kirándulásokhoz nyújtja a legjobb alkalmat. A Maros és az Olt forrásainak megtekintése után Marosfő felől, a Pongrácztetőn keresztül a Gyilkos-tóhoz s az Olt völgyén le a sziklás székely vidék központjához, Balán-bányához juthatunk, amely a réztermelés szempontjából is igen fontos kis helység. Anyaközsége egykoron Csíkszentdomonkos volt.
(Folyt. köv.)

Erdélyi Szemle. A Sütő-Nagy László és Walter Gyula szerkesztésében Kolozsvárt megjelenő Erdélyi Szemle legújabb számában a következő érdekes cikkek vannak: Báró Perényi Zsigmond: A magyarok világszövetsége. Dr. Bessenyei Zénó: Levele a fővárosi utcaelnevezésekről. Kölcsey István: Magyar Sors Trianon után. Vitéz Gyulay Tibor: Erdély kereskedelme és ipara. Rugonfalvi-Kiss István: A székelység katonai és polgári szervezete. Kardos Albert: Egy elhallgatott magyar író. Hangay Sándor: Az Erdélyi Irodalmi Társaság. Longhy István: Katalin fejedelem. Zudor Sándor: Kállay miniszterelnök Erdélyben. Tövisy Géza: A kolozsvári művészeti hetek. — Megrendelhető: Budapest, V., Csanády-u. 6., vagy Kolozsvárott, Szentegyház-utca 30.

Egyszer régen...

Irta: Peterdyné Tóth Irén.

(Folytatás.)

Jajj, mit tegyen? Most a kezében vannak, de hirtelen megérezte a veszélyt, hogy ha Illésházi nem-vártan betoppan, úgy alighanem mindkettőnek vége és amint csak erejéből tellett, rohant az ajtóhoz. Hogy a halk kopogást a magukfelejtkezők nem vették észre, hát dörömbölni kezdett. Az izgalomtól, a závar nyitáskor, félig ájultan lihegte:

— Az urad jő... pillanatokig tartó döbbsen ijedelem... Mária észvesztetten kapja meg Báthory kezét és kifelé vonja magával... Hova? Mit tegyen? A kert ajtón nem lehet, a cselelétség már ébred, a főajtón húzzák már a csengőt, épp annyi ideje van, hogy a saját szobájába tessenkelje be, a látogatásra sehogys sem alkalmas időben. Itt kell megvárnia a nappalt, amikor jöhet, mehet bárki, de most világért sem, mert a férfi vendégszobák a palota egészen más részén vannak, csak a jó hírért kockáztatná, ha netán meglátnák.

Ámulva tér magához Báthory. Hálálkodik és széptevéssel próbálkozik, de Mária nyugodt gögös tekintettel, mint a jég-szobor úgy áll, a vele egy ketreche került fenevaddal, aki végre is csendben, meghúnyáskodott.

Nem is látta azután jó darabig Báthory Gábort, bár gyakran gondolt rá. Ifjú leány lelkében nagy mélységgel, az idő, a távolság mindent megszépítő és megbocsátó hatalmával. A király körül időzött Prágában Báthory, aki csak Bocskay István, a koronás fejedelem végtisztességére jött Nagyenyedre sok idegen országbeli követtel egyetemben.

Még Thurzó György, Mária apja is lejött, azzal a szándékkal, hogy a temetés után, most leányát is magával viszi Budára, ahol magas hivatali tisztséget kapott.

Pár nap múlva apai szeretettel bugyolálgatta Máriát meleg báránbundákba, hogy meg ne fázzon a hosszú úton. Valamelyik hátsó szánon, Báthory is velük utazott, csak az első lóváltásnál került eléjük nyájas köszöntéssel és útját Thurzóék szánjában folytatta. Tűzlángtekintettel csak úgy perzselte, a hamvas, hol sápadtra, hol biborra gyúló leányarcot... Hiába sütötte le félénken a szemét, mégis mint nyitott könyvből olvasott Báthory azokból:

Budán, új otthonában hagyták. Apja Prágába ment, az új fejedelem jelölése miatt, még pedig Báthoryt pártolva. De nagyon szokatlan volt minden Máriának és alig várta, hogy visszajöjjön az apja.

Egy reggel épen miséről jövet, Báthoryval találta szemben magát.

— Hiszen épen tekigyelmedet várom. Nem is teketóriázom, megmondom azt rögvést, hogy nem tudok nálad nélkül élni.

Reszket Mária és szóhoz sem jut, szédül, majd hogy nem a templomfalnak esik, hát csak folytatja a férfi.

— Félig már fejedelem vaagyok, feleségül vennék rendjén-módján, de két hiten vagyunk és így nem lehet, akárhogyan is szeretném. Így megelégszem azzal, hogy csak a közelemben legyél, hogy csak láthassalak, testvérként, vagy szentként, mind egy akárhogyan.

Mint vércsekarmok közt a gyenge galamb vergődött Mária, bár egy hangnyi feleletet sem adott, csak a fejét rázta tagadóan.

— Oh tudom, hogy tüstént nem is válaszolhatsz, magamnál sem vihetlek atyád miatt, de ha egyszer úgy adódna, nézd, vedd e gyűrűt, minden ajtót ki nyit ez, egyenesen hozzám... Aztán, ahogy jött, úgy el is tűnt a házak sokasága közt. Káprázat, vagy valóság, nem is tudta volna tisztán, ha az ékköves gyűrű nem lett volna tenyerében és hogy senki meg ne lássa, boldog, fájó izgalommal rejtette közel a szívéhez. Ott ápolgatta, dédelgette, mint édes, féltett titkot majd egy esztendeig, mikor Forgách Simon felvidéki kapitány toppant be hozzájuk leánykérőbe.

Forgott Máriával a világ, akárhogy szabadkozott, kért, könyörgött, hogy ő nem megy férjhez, inkább a sírig apja mellett marad. Thurzó György erről hallani sem akart, még a gyűrűzést is kitűzte. Forgách is egyre igyekezett, hogy megkedveltesse magát. Az esküvőt is mielőbb szerette volna, mert hadba készült Radul havasalföldi vajda ellen.

De az eljegyzést is napról-napra halasztotta és amikor már türelmük szakadt úgy az apának, mint a mátka-jelöltnek, kitűzték a pontos időt, de az nap reggelén az öltöztető asszony Máriának hült helyét lelte. Nyomtalanul eltűnt, hiába kerestették, kutattak át mindent, sehol sem lelték.

Persze, hogy nem, mert póri gúnyában, portól lepetten, hol gyalog, hol szekéren Erdély felé tartott, ép Forgách embe-reivel, akik Báthory fejedelemhez mentek Radul vajda elleni készülődésre.

(Vége köv.)

Magyar vigasztaló

Semmim sincs,

mégis minden az enyém is;

az Alföld kalászaranya,

a katicabogaras fű,

az erdő vidék aranymadara,

tavakon a nádihegedű,

minden:

fölk,

víz,

levegő,

ég,

mit eggyéforrasztott egy ezer év,

ami magyar!

KAZAI DÉNES

Élve temetkezés

Alábbi humoros közleményünket írója **Benedek** Endre, szentendrei tanár, időközben elhunyt székhely testvérünk küldötte lapunk részére. Kegyeletes emlékezéssel tesszük közzé a régi idők humoros világából való feljegyzését. (Szerk.)

*

Kis gyermek, úgy nyolc éves lehettem. Ott történt lent Erdélyben, szülőfalumban, közvetlen szomszédunkban. Lakója nem is különös, nem is valami elszegényedett kurta nemes, hanem afféle egyszerű falusi kisgazda, amilyen minden faluban akad. Nem tartozott a jobb módúak közé, de még a szegényebbek közé se. Volt háza, földje, két ökre, tehene és még hozzá takaros felesége. Hogyne, még arra is emlékszem, hisz közelebből gombozó. Játsszó pajtásaim voltak, a Simándi gyerekek. Simándi Ferenc volt az édesapjuk. A nagyobbik fiú is az apja nevét örökölte. A két lány: Anikó meg Zsuzsi. Négy óra után, amikor már mindenki haza szaladt, ők, mint legközelebb lakók, s akiknek nem sietős az útjuk, mindig megtisztelték az ottmaradással egy kis gombozásra. Tudták, hogy ilyenkor a rektor úr a gazdaságban tekint szét, s nem törődik aznap, hogy az iskola tornácában minő csata-verseny fejlődik ki a lyukba vetésnél.

Anikót, a kisebbiket mindig hazaküldtük, hogy a rektorné asszonynak hozza el a tejet, mert hát a szomszéd közel is van, meg csak ő adhat hamisítatlan jó tejet, hiszen három nebuló egyszerre jár az iskolába a rektor úr keze alá. Őt csak nem illik becsapni! Őneki csak nem való vizes tejet mérni!

A gombozás rendszeren az első tavaszi fuvallatra indult meg az iskolás gyerekek között. — De ugyanakkor szokott kiülni putrija elé a Simándiékkal szomszédos Zsizi cigánygyerek is az ő száraz fájával, aki évről-évre addig cincogott, hogy a falu első cigány-primása lett. És ha a faluban egy-egy tekintélyes halott volt, mindig Zsizi cigánybandája kísérté ki az elköltöztötet a végső útjára, s ő utána jött a menet hazafelé a Rákóczi-induló hangjai mellett.

Feri szomszéd tanulótársam gombozás közben, gondolom május havában egy gyönyörű napsütéses délután, mikor éppen lyúkra céloz, elkiáltja magát s azt mondja, hogy nagy temetés lesz nálunk holnap. Még a Zsizi bandája is ott lesz.

Ki halt meg, kértem nagy szomorúsággal? Senki, csak az apám akarja magát élve eltemettetni, volt a válasz. Talán nem bolondult meg? Nem a, csak szeretné látni, hogy milyen lesz az ő temetése, ha meghal. Mikor lesz? Holnap délután 3 órakor. A pap is ott lesz. Na azt megnézzük és siettem haza, hogy elújságoljam édesanyámnak a hallottakat. Persze már tele volt a falu vele és mindenki készült a csodás esemény megbámulására.

Másnap 2 órakor rendes szaggatás, vagyis harangozással hívják temetésre a résztvenni akarókat. Mi persze a kert végében, a deszka palánkon át kukucskálva vártuk a fejleményeket.

Jöttek a szomszédok, távoli jó ismerősök, rokonok, mind feketében: jöttek a sirató asszonyok, jöttek a jó barátok és a sok kíváncsi gyermekereg. Legutóljára jött a pap, balkarján a kántor-

ral. Ekkor a férfiak közül kiválik négy markos férfi és bemennek a házba, honnan a ház gazdáját koporsóban fekvé, kivitték az udvar közepére. Mindjárt rázendített a Zsizi bandája, hogy »Kítették a holttestet az udvarra!... Utána a lelkész elbucsuztatta mindenkitől, mint ahogy ilyenkor ez szokás. A kántor vezetésével a hívek elénekelték egy halotti éneket s várták a menet elindulását. A menet azonban nem mozdult, hanem Zsizi rázendített a Rákóczi-indulóra, mely alatt a gazda kikelt a koporsóból, szépen megköszönte a vendégek szíves megjelenését és mindnyájukat meghívta a torra.

A férfiak félretették a katafalkot s helyébe az asszonyok asztalokat rögtönöztek és felszolgálták a finom, párolgó tyúkhúslevest és a szokásos pálinkával megkezdtek a halotti tor megülését.

Azon a nyáron nem volt a faluban s a vidéken szénagyűjtés, aratás és cséplés alkalmával más beszéd, mint a Simándi Ferenc temetése, aki még sokáig élt szorgalmas munkában, tisztességben.

Benedek Endre

Napilap egy erdélyi fürdőben egy félszázaddal ezelőtt

Erdély magyar uralom alatt sohasem volt szellemileg elmaradva. Ennek egyik szerény bizonyítéka az a humoros napilap, amely fél évszázaddal ezelőtt jelent meg a kalotaszegi kies Jegenye gyógyfürdőn. Ezt a fürdőt Dr. Herrmann Antal egyetemi tanár szerezte meg a kolozsvári katolikus státustól. »Szellemi munkások nyaralóhelyévé« tette. Átlag kétszáz író, művész, tanár, stb. nyaralt ott. Napi egy forintot fizettek és ebben nemcsak lakás, étkezés, de ingyen újság és ingyenes színielőadás is benn foglaltatott. Amint látjuk, Herrmann nem volt üzletember, célja nem is a nyereség volt. Három év alatt húszezer forintra gyűlt fel adósága. A katolikus státus gálánsan viselkedett és a fürdőt visszavette tőle. Most kaptuk múzeumunk számára a napilap egy példányát. Magyarországon tudtunkkal még nem volt fürdőnek napilapja. Néhány adatot közlünk belőle:

»Jegenyefürdő értesítője. A »Kalotaszeg« melléklapja. Kiadja a jegenyei gyógyfürdő igazgatósága. Megjelenik a fürdőévadban július—augusztus hóban naponként. A »Kalotaszeg« előfizetőinek és az állandó fürdővendégeknek (családoként egy példányban) ingyen jár. Nyomatott Jegenyefürdő saját gyorssajtóján. 1891.«

»Jegenyefürdő állandó színháza. A Jegenyefürdőn üdülő magyar szellemi munkások védnöksége alatt, Szombaton, 1891. augusztus 8-ikán Gyarmathy Zsigáné Ó Nagysága látogatásának tiszteletére. A fürdővendégeket ezen ingyen előadásra szívesen látja az igazgatóság.«

Egy humoros felolvasás után színre került »Box és Cox« angol vígjáték. Bouncerné asszonyt Erdős Józsefné úrhölgy adta Box, könyvnyomdász: Dr. Csengery János a híres műfordító

egyetemi tanár; Cox kalapossegéd: Dr. Herrmann Antal egyetemi tanár, ethnographus volt.

Egy héttel később ugyanezt előadták Csengerynek Piroská lánya, Pista fia és Herrmann-nak Antal fia.

Kalotaszeggel Jegenyét is visszakaptuk. Volt-e napilapja a magas kulturájú »Nagyrománia« alatt? **A.**

KÖNYVESPOLCUNK

Orbán Árpád:

Nimrud király népe. A magyarok őstörténete. A székelyek eredete. Csíkszereda. 1942. Ára 1.— P.

»Meleg testvéri szeretettel a »Hargitaváralja« főszerkesztőjének és a székelység apostolának« ajánlással küldte meg szerkesztőségünknek fenti című könyvét Orbán Árpád, aki maga a legkitűnőbb apostola fajtáknak. E könyvében Orbán Árpád közrebocsájtja ama kutatásainak eredményét, amelyből megállapítja, hogy a nemrég napfényre hozott esztergomi ősi Árpádházi címer azonos lényegében a Mezopotamiában régebben kiásott Nimrudi és egyéb babiloni szumir királyi címerekkel. Bizonyítékai alapján megállapítja a szumir—magyar nép azonosságát. Új szellemű magyar őstörténelmi elgondolása szerint magyarázatát nyújtja annak, hogy miért, mikor és hogyan költöztek el a szumirok Babilonia vidékéről s miképpen jutottak el az utódok a négy folyam területére. A szumir—magyar nép azonosságának bizonyításával Orbán Árpád a magyar nemzet magabizásának, a nemzeti öntudatának, munkakészségének, alkotási vágyának és önérzetének biztos alapját teremti meg, szemben a közöttünk suttogó álnok propagandával, amely bátorítalná, bizonytalanná, határozatlanná igyekszik zülleszteni a nemzet erejét és szellemét.

Érdekes megvilágítással mutat rá Orbán Árpád az ipari, kereskedelmi, bank és sajtó strohmanjai elhatalmasodó tömegének nemzetellenes aknamunkájára és a zsidó-kérdésben engedékeny szellemű magyarok nyilatkozataira, amelyek elősegítették a zsidóság ama törekvését, hogy homályban tartsák babiloni célkitűzéseiket. Leszögezi, hogy a nemzet a »liberál-kapitalista-demokrata-kommunista« álarc mögé rejtőző babiloni szellemiség és a zsidó uralomrajutás ellen vetette harcba hadseregeit a babiloni célok elérésének megakadályozása érdekében. E harc megnyerésének öntudatos akarata tette ma egységesnek, elszántnak és végletekig kitartónak a magyar nemzetet az újjászülés biztos reményében.

»A magyar nép. — írja Orbán Árpád, — a világ legrégebb kultúrájával rendelkezik. Hogy nem tudunk nagyobb eredményeket felmutatni, azt csupán annak tudhatjuk be, hogy már rég óta nem engedték a magyar fajt érvényesülni a nemzet testét ellepő betolakodó zsidók és zsidőszellemű segítőtársaik (A haza-

áruló szabaadkőművesek! Szerk.), akik teleitatták a nemzetet kicsinyhitűséggel a saját fajtáját illetőleg s beleszuggertálták a magyar közvéleménybe, hogy náluk nélkül nem is tudnának megélni. A magyarok alkotási vágya, tehetsége még csak ezután fog kibontakozni..., ha végre sikerül eltávolítani a magyar életből a ránehezülő bomlasztó, önző »zsidó szellemiséget.«

A nemzet felemelkedésének eszközeit Orbán Árpád tehát a szumir rokonság való ténvében és a szumir ősök tragédiájának megismerésében jelöli meg.

A szittya—szumir—magyar nép azonosságának bizonyítása után a szumir »Sékel« (két pengőnyi érték, v. két dekányi súly) szóval hozza összefüggésbe a szerző a szék, székely szavunkat. További szumir szavak: Iszak (szék, megye); Gir-széku (gírizdelő székely, elosztó székely, kamarás); Rábiánu (rabonbán, fő-tisztviselő; Szukall-mah (vezér, nagy) stb. E szókapcsolatok alapján fejti meg Orbán Árpád a székely szó és a székely nép eredetét, ami bizonyára élénk figyelmet fog kiváltani, s mi is foglalkozni fogunk még vele. A szerző magvas munkája megérdemli a vele való foglalkozást, hiszen apostoli lélek szózata szól mindannyiunkhoz, akik féltő gonddal őriztük, védjük múltunk hagyományait és eltüntetésre ítélt nemzeti kincseit. A munka beszerezhető a szerzőnél (Csíkkarcfalva) és szerkesztőségünkben is.

Ipao. —

Hajdúszoboszlói gyógyfürdő ma már európai hírű. Fedett gyógymedencék, ivócsarnok, inhalatórium, strandfürdő, hullámfürdő. Páratlanul eredményes fürdő, — ivó — és belélegző kúrák. A »Szoboszlói Gyógyvíz« és a szénsavval telített »Hajdúvíz« mindenütt kapható. A fürdőt Hajdúszoboszló 73 és 78-os sós — jódos — brómos — hidrokarbonatos hévízei táplálják: 3.000 liter forróvíz percenként. Ez az európai hírű gyógyfürdő ma már mindazokkal a berendezésekkel fel van szerelve, amelyek az eredményes gyógykezelés szempontjából szükségesek. Fedett gyógymedencék, ivócsarnok, inhalatórium állanak a közönség rendelkezésére. Modern szállodában, pensiókban és magánházaknál oly olcsó az elhelyezkedés, hogy a fürdőben való tartózkodás alig kerül többbe, mint odahaza. A Hajdúszoboszlói Gyógyfürdő páratlanul eredményes gyógyhatásáról és olcsóságáról híres. Magyar és németnyelvű prospektussal készséggel szolgál a fürdő igazgatósa.

A pápa ajándéka egy bácskai székely templomnak. A Topolya határában lévő Andrásmező székely telepés községben katolikus templomot építenek. A tervek már elkészültek és rövidesen megindul az építkezés. XII. Pius pápa művészi kivitelű kelyhet és gyönyörű fehér miseruhát, Albrecht kir. herceg és Katalin hercegasszony pedig pompás kivitelű, székely motívumokkal díszített miseruhát ajándékozott az andrásmezei egyházközségnek.

LÁRMAFA

Vitéz nagybányai Horáhy Miklós kormányzó urunk 74. évi születésnapját június 18-án az egész országban és a messze harc-
tereken meleg lelke edéssel, bensőséges szerepével ünnepelték Isten
áldását kérve életére. Őrizze és tartsa meg Őt a magyarok Istene,
hogy e súlyos történelmi időkben vezércsillagként láthassuk példa-
adóan nemes életét.

Primor tuzsnádi Élthes Gyula dr. min. tanácsos, egyetemi
m. tanárnak az egyetemi oktatás és a jogi irodalom terén szerzett
érdemeiért a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére az
egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet adományozta a Kor-
mányzó Ur. Élthes Gyula székely testvérünk tudományos munkás-
sága a rendőri, büntető jogi és kihágási törvények terén úttörőnek
számít és szaktekintély az ide vonatkozó rendeletek szerkesztésé-
ben és felülvizsgálásában. Kinevezése őszinte örömet keltett kü-
lönösen a székely társadalomban, amely szeretettel ünnepelte ez
alkalomból is.

Lőfő szemerjai és dáillyai Demter Károlyt, a Magyar Film-
iroda Rt. fényképészét, a magyar fényképészet terén szerzett ér-
demeiért a Kormányzó Ur elismeréssel tüntette ki.

Dr. Pávai Vajta István tudós fürdőorvos, aki eddig az orosz
harcúterén teljesített szolgálatot, leváltás folytán a fürdőidényre
visszatért. Az ország minden részéből Szoboszlóra seregűlő betegek
sűrűn keresik fel a kiváló s közismert székely orvost, aki már
sok betegnek adta vissza egészségét. Büszke szeretettel köszöntjük
hírneves székely testvérünket.

Tőkés Anna a Nemzeti Színház kiváló székely művésznője,
június 27-én Hajdúszoboszló fürdőn időzött, ahol a közönség
hamarosan felismerte és névalíráásokért körűlfogta. A művésznő
kedves közvetlenséggel teljesítette az őt ünneplő közönség ké-
rését.

Köszönetnyilvánítás. Az Osztge elnöke, Kamenszky Gyula dr.,
ezúton ad hálájának kifejezést balesete alkalmával oly sok ol-
dalról megnyilvánult együttérzésnek. Bokatokszalag-szakadás és
zúzódás hosszú ideig tartó ágybanfekvéssel s orvosi kezeléssel
jár. Ez volt az oka annak, hogy a Jézus Szíve körmeneten, a
városi közgyűlésen s a bencés-érettségi találkozón részét ki nem
vehette. Betegsége azonban nem gátolja abban, hogy az Osztge
20 évről készűlő díszalbum szerkesztési munkáját folytassa.
Itt említjük meg XII. Pius pápa öszentsége elismerését is jelentő
áldását, amelyet az egyesűlet minden munkájára azzal a kité-
tellel küldött az elnökhöz, hogy »nemes törekvéseik Isten orszá-
gának kiépítését is előmozdítják.« Az egyesűlet buzgóságára
vall az is, hogy a pápai áldásban az egyesűlet mindenegyes
tagja külön élénk kiemeléssel részesűl. Lapunk részéről e köz-
lésűnkhez jókívánságunkat fűzzűk, mikép az elnök minél előbb a
legjobb egészségben folytathassa az oly fáradhatatlansággal meg-
kezdett Prohászka-adatgyűjtési munkáját, hogy az országos bol-
doggáavatási mozgalomban városunk az őt megillető helyet el-
 foglalhassa.

Helyreigazítás. Kaptuk a következő levelet: Nagyságos lófőcsíkszentgyörgyi Jósza János főszerkesztő úrnak, Szeged. Kérjük, hogy a »Hargitaváralja« folyóirat VII. évf. 12. számában 190. l. megjelent »Felhívás pályázatra! Székely nők jelentkezzenek!« című felhívás első sorában a »3 napos«-t **3 hónapos-ra** helyesbíteni szíveskedjék. Szíves fáradozását előre is hálásan köszönjük. Hazafias tisztelettel: Dr. Dálnoki Veress Julianna.

Dr. Pávai Vajna Ferenc és Hajduszoboszló. A Független Hajdúság június 21.-iki számában fenti cím alatt nyílt levelet intézett Hajduszoboszló város tanácsához lófő Csíkszentgyörgyi Jósza János főszerkesztőnk, amelyben kifejezést adott a székelység ama óhajának, hogy az immár európai hírvírdőn valami formában örökítsék meg a gyógyforrások feltárójának és az addig jelentéktelen alföldi várost egyszerre virágzó és ismert helyévé tegyék, dr. Pávai Vajna Ferenc főbányatanácsos-főgeológus, nevét úgy, hogy tiszteletére emléktáblát állítson a város és valamelyik utcáját vagy terét dr. Pávai Vajna Ferenc-utca vagy tér névre keresztelje el.

Lófő felsőterjai Vásárhelyi Béla dr. ny. törv. tanácselnök 64 éves korában június 17.-én Budapesten elhunyt.

Csíki Lapok. Június 16-án örökre felejthetetlen napja volt Csík vármegyének. Kállay Miklós miniszterelnök és kísérete érkezett a csíki Végekre, hogy erőt, reményt, kitartást öntsön a nagy megpróbáltatásokat átélte székelység lelkébe. A nagy esemény hű krónikása, a Csíki Lapok 25. száma részletesen számol be erről a magas látogatásról. Vezércikkét »A magyar kormány csíkmegyei látogatása« címmel írja. Részletes téjékoztatást ad az »Erdélyi Párt« intézőbizottságának gyűléséről, amelyen részt vett a Miniszterelnök és kísérete. Fényképét közli dr. Tusnádi Éltés Gyula, Csík vármegye nagy fiának, részletesen ismertetve eddigi eredményekben gazdag életét és munkáját abból az alkalomból, hogy a Kormányzó Ur Öfömlétősága részére az egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet adományozta. Közli a Csíki Lapok továbbá dr. v. gyergyóalfalvi Gereöffy Géza alezredes debreceni beszédét Erdélyről. Cikkeket találunk »A magyar egységgel«, »Harcterek« és »Epilógus« címeken. A Csíki Lapok gazdag tartalmát kiegészíti a »Különlélek« rovata. Megrendelhető a Csíki Lapok, Csíkszereda. Felelős szerkesztő: vitéz Részegh Győző. **J. M. B.**

Marostorda vármegye legutóbbi közigazgatási ülésén a vármegye nemeslelkű alispánja bejelentette, átértve a történelmi idők által ránk rótt köteleességeket, hogy a maga részéről ajánldékba adja a szentgyörgyi határban levő háromszoba-konyhás házát, amelyhez háromszáz négyszögöles kert és egy hold föld tartozik, egy, a frontról rokkantan hazaérkező vármegyei iparosnak.

»Parajdi Polgári Társalgó-kör« alapszabályait láttamozta a belügyminiszter.

Csíkszentdomokoson Kedves Péter és felesége távollétében házuk kigyulladt és három gyermekük bennégett, egy pedig súlyosan megsebesült. A sors által keményen sújtott szülőket a törvényszék a büntetés alól felmentette.